

Sivistysvaliokunnalle

Viite: Asiantuntijapyyntöne 31.10.2024.

Asia: HE 161/2024 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ammatillisen koulutuksen toiminnanohjauksen kokeilusta ja siihen liittyviksi laeiksi muuttamisesta

Suomen Opiskelija-Allianssi - OSKU ry (jäljempänä OSKU) kiittää sivistysvaliokuntaa mahdollisuudesta lausua otsikkoasiaan liittyen ja lausuu kunnioittaen seuraavaa:

Ammatillisen koulutuksen toiminnanohjauksen kokeilu

OSKU kannattaa luonnoksessa esitettyä kokonaisuutta. Samalla kuitenkin toivomme, että kokeilussa kiinnitetään erityistä huomiota opiskelijoiden yhdenvertaisuuteen niin alojen, oppilaitosten kuin alueidenkin välillä. Kokeilu ei saa johtaa koulutuksen laadun, oppilaitosverkon kattavuuden tai oppimisen tuen palveluiden heikkenemiseen. Pidämme toiminnanohjauksen kokeilusta annetun lakiesityksen 9 §:ssä esitettyjä kriteereitä ja niihin lausuntokierroksen jälkeen tehtyjä muutoksia hyvinä ja tarkoituksenmukaisina.

Katsomme erityisen tärkeäksi, että toiminnanohjauksen kokeilun yhdenvertaisuutta seurataan myös opiskelijoiden näkökulmasta. Hallituksen tekemät leikkaukset opiskelijoiden toimeentuloon heikentävät koulutuksen saavutettavuutta ja monilta osin kasvattavat kynnystä esimerkiksi omilleen muuttoon ammatillisen tutkinnon opiskelun ajaksi. OSKU näkee toiminnanohjauksen kokeilussa potentiaalia ammatillisen koulutuksen alueellisen kattavuuden ja moninaisuuden kasvattamiseen, jotta jokaiselle nuorelle löytyisi omien unelmien mukainen opiskelupaikka mahdollisimman läheltä kotipaikkaa.

OSKU toivoo, että toiminnanohjauksen kokeilua seurataan huolellisesti, laajasti ja pitkäjänteisesti koko sen toteutumisen ajan. Pidämme tärkeänä, että kokeilun etenemisestä raportoidaan aktiivisesti keskeisille sidosryhmille ja julkisuuteen. OSKU pitää erityisen tärkeänä, että kokeilun vaikutuksia arvioidaan osana seurantatyötä paitsi koulutuksen järjestäjiin myös oppilaitosten henkilökuntaan ja opiskelijoihin.

Rahoituksen uudistusta koskevat säädösehdotukset

OSKU kannattaa rahoitusmalliin tehtävää muutosta, jossa tavoitteellisten opiskelijavuosien sijaan tarkastellaan toteutuneita opiskelijavuosia. Kannatamme myös pyrkimystä yksinkertaistaa

rahoitusmallia ja tehdä siitä läpinäkyvämpi ja ennakoitavampi työkalu koulutuksen järjestäjille toiminnan suunnittelussa.

OSKU vastustaa opiskelija- ja työelämäpalautteen osuuden laskemista. Opiskelija- ja työelämäpalautte ovat ammatillisen koulutuksen rahoitusmallin ainoat koulutuksen laatua mittaavat indikaattorit. Sen vuoksi näiden indikaattoreiden roolin pienentäminen yhdessä normin purun nimissä tehdyn esityksen (HE 112/2024 vp) kanssa kohdentaa koulutuksen järjestäjien huomiota yhä kauemmas koulutuksen laadusta.

Ehdotamme sekä opiskelija- että työelämäpalautteen osuutta nostettavan 1 prosenttiyksiköllä 2 prosenttiin siten, että työllistymisen ja jatko-opiskelun sekä tutkinnon osien ja tutkintojen osuuksia lasketaan 1 prosenttiyksiköllä kumpaakin. Tällöin tutkinnon osat ja tutkinnot olisi 29 % ja työllistyminen ja jatko-opiskelu 17 %.

Opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksissa ammattikorkeakoulujen perusrahoituksen laskentakriteereissä ja yliopistojen perusrahoituksen laskentakriteereissä työllistymisen laadun ja opiskelijapalautteen painoarvo on 2–3 %. Tälle tasolle tulisi pyrkiä myös ammatillisen koulutuksen rahoitusmallissa. Tunnistamme palautteen keräämisessä havaitut haasteet, mutta emme pidä rahoitusosuuden pienentämistä ratkaisuna havaituille ongelmille. Palautteen keräämistä tulisi ensisijaisesti kehittää muilla keinoin kuin rahoitusmallin indikaattoreita muuttamalla.

OSKU suhtautuu kriittisesti erityisen tuen korotuskertoimen poistamista. Vaikka korotuskerroin poistetaan, ei tuen tarve vähene mihinkään. Erityistä tukea koskevissa säädosiehdotuksessa asetetaan kriteerit erityiselle tuelle, mutta tätä tukea ei pystytty toteuttamaan laadukkaasti, oikea-aikaisesti tai opiskelijan tarpeisiin vastaavasti ilman asiaan kuuluvaa rahoitusta. Opiskelijoiden yhdenvertaisen kohtelun ja tuen tarpeeseen vastaamisen kannalta pidämme äärimmäisen huolestuttavana, mikäli erityiseen tukeen ei allokoita rahoitusta osana rahoitusmallia. OSKU kannattaa vaativan erityisen tuen korotuskertoimen säilyttämistä.

OSKU pitää tärkeänä, että rahoitusmalli tukisi entistä vahvemmin koulutuksen järjestäjiä asuntolatoiminnan järjestämisessä. Opiskelijoiden toimeentuloon kohdistuvat leikkaukset sekä nousevat hinnat aiheuttavat opiskelijoille yhä enemmän huolta toimeentulostaan. Asuminen vie suuren osan opiskelijan tuista, jolloin yhtenä vastauksena opiskelijoiden tiukentuvaan taloudelliseen tilanteeseen OSKU näkee oppilaitosten yhteydessä olevat asuntolat. Asuntolat tukevat myös opiskelijoiden matalan kynnyksen itsenäistymistä sekä kehittävät arjenhallintataitoja.

OSKU toivoo, että luvussa 4.2.1.2 kappaleessa *Rahoitusjärjestelmä* esitettyjä siirtymäajan säännöksiä tarkasteltaisiin uudelleen. Esitämme, että kolmen vuoden siirtymäajan ylärajojen

tasoa madalletaan merkittävästi käyttöön otettavalla 3 %:n muutosjarrulla, jonka tarkoitus on hidastaa muutoksia koulutuksen järjestäjien rahoituksessa ja sopeuttaa toimintaa uuteen toimintaympäristöön.

OSKU katsoo, että ministeriön vastuulla on seurata rahoitusmallin tarkoituksenmukaista toteutumista aktiivisesti, ja että malliin on oltava valmius tehdä muutoksia, mikäli jokin sen osista ei toimi toivotulla tavalla. Erityistä huomiota OSKU pyytää kiinnittämään lähtötasokriteeriin, sillä vaikka peruskoulun oppimistuloksissa on alueellisia eroja, joihin kriteerin avulla kohdennetulla rahoituksella pystyttäisiin vastaamaan, näkee OSKU riskinä alueelliset sekä oppilaitosten ja opettajien väliset arviointierot.

Oppimisen tukea ja erityistä tukea koskevat säädösehdotukset

OSKU kannattaa pääosin ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 63 §:n esitettyä muutosta. Painotamme kuitenkin, että jotta oikeus oppimisen tukeen toteutuu, on kiinnitettävä erityistä huomiota oppimisen tuen palveluiden rahoitukseen, resursointiin ja henkilöstöön. Tuen tarve kaikissa sen muodoissa on kasvanut jatkuvasti. Samalla tukeen kohdistuvaa rahoitusta ei ole lisätty tarvittavissa määrin. OSKU pitää erityisen huolestuttavina ammatillisen koulutuksen rahoitukseen kohdistuvien leikkausten vaikutuksia erityistä tukea ja vaativaa erityistä tukea tarvitseviin opiskelijoihin, sekä tuen laatuun ja määrään.

Lisäksi OSKU toivoo, että 63 §:ssä huomioitaisiin opiskelijan oikeus opiskeluvalmiuksia tukeviin opintoihin. Opiskelijan heikot opiskeluvalmiudet heijastuvat hänen elämänsä paitsi opintojen mahdollisen hitaamman tai heikomman etenemisen muodossa myös mahdollisina heikkouksina arjenhallinta- ja työelämätaidoissa. Opiskeluvalmiuksia tukevat opinnot ovat tarjonneet mahdollisuuden kehittää näitä taitoja osana opintoja oppilaitosympäristössä.

OSKU kannattaa muutoksia ammatillisesta koulutuksesta annetun 64 §:n osalta.

Lopuksi

OSKU kiittää esitysluonnoksen jälkeen täydennetystä opiskelijoihin, oppivelvollisiin ja nuoriin kohdistuvien vaikutusten arvioinneista. Olemme kuitenkin erityisen huolissamme siitä, ettei hallituksen päättämien yli 120 miljoonan euron rahoitusleikkausten vaikutuksia ole laajemmin arvioitu osana lainsäädäntötyötä. Vaikka ammatillisen koulutuksen kokonaisrahoitus on suuri, on koulutuksen järjestäjien kenttä laaja ja moninainen, jolloin kokonaiskuvassa pieneltä vaikuttavat

Lausunto 13.11.2024

rahoitusmuutokset saattavat vaikuttaa radikaalilla tavalla koulutuksen järjestäjiin ja sitä kautta opiskelijoihin.

Helsingissä 8.11.2024

Suomen Opiskelija-Allianssi – OSKU ry

Johanna Heikkinen
puheenjohtaja

Jenny Kasongo
pääsihteeri

Lisätietoja:

Edunvalvonnan asiantuntija Onni Härkönen, onni.harkonen@osku.fi, 0447050474